

[Første næstformand.]

kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Hvad agter ministeren at foretage sig i anledning af den kritik, der i den senere tid er blevet fremført mod loven om film og biografier, og agter ministeren ved beskikkelse af nye medlemmer til såvel filmrådet som filmfondens bestyrelse pr. 1. januar 1969 at finde frem til personer, der i højere grad kan sikre, at lovens administration foregår i overensstemmelse med dens formål indeholdt i § 17 og § 18 om fremme af filmkunst?“

Dette spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning vedrørende fremtidsforskning [af K. B. Andersen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. X) findes i tillæg A. sp. 1109, fremsættelsen i tidenden sp. 572).

Sagen sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): I sidste folketingssamling behandlede folketingslovsforslag vedrørende forskning, og man vedtog loven om forskningsråd. Der var i forbindelse med debatten i folketinget ønske om yderligere at koordinere og samle forskningsopgaverne under en enkelt lov og i de foreslåede forskningsråd. Jeg erindrer om, at der var stærke ønsker i det høje ting om at lægge Rask-Ørsted Fondet ind under forskningsrådene, og der var i øvrigt også under debatten ønsker om at foretage en yderligere samling af forskningen under loven om forskningsråd. Denne lov vedtoges i maj måned, fra 1. oktober i år er den trådt i kraft, og forskningsrådene er gået i gang med deres arbejde.

I det forslag til folketingsbeslutning, som nu behandles, opfordres regeringen til at oprette en fond til finansiering af fremtidsforskning, altså en ny fond til en helt ny opgave. Jeg må sige, at dette til en vis grad forekommer mig at gå imod de retnings-

linjer, som syntes mig de fremherskende under debatten om forskningsrådene i foråret.

Men jeg erkender, at der i det problem, der hedder fremtidsforskning, muligvis ligger opgaver, som det vil være naturligt at støtte og tage op. Ordet fremtidsforskning og hvad der ligger bag begrebet, er vel ganske uafklaret endnu. I bemærkningerne til forslaget henvises til forskellige områder; men det ligger i sagens natur, at et begreb som fremtidsforskning ikke kan være særlig afklaret, og jeg vil derfor anbefale, at man i folketingets udvalg for forskning foretager en indgående drøftelse af, hvad det egentlig er for opgaver, man tænker sig løst. Jeg bidrager naturligvis gerne i samråd til en sådan drøftelse, hvis det ønskes. Det forekommer mig nemlig, at det må være naturligt at have en klarere problemstilling, før man beslutter sig til eventuelt at oprette en ny fond til en sådan forskning. Det vil også være naturligt at overveje, om ikke de opgaver, som måtte ligge i begrebet fremtidsforskning, i første omgang vil kunne behandles af de eksisterende forskningsråd, og den støtte, der eventuelt skal ydes, må kunne ydes via loven om forskning og forskningsrådene.

Jeg stiller mig altså ikke afvisende over for tanken, men jeg vil meget stærkt pointere, at det forekommer mig, at en afklaring af, hvad det egentlig er, man vil gå i gang med, først må finde sted, og at man derefter må undersøge, om ikke problemerne kan klares med den eksisterende lovgivning.

Bøgholm: Et ønske om at kende fremtiden har altid været dybt forankret i den menneskelige tanke; men det må betragtes som en given ting, at jo stærkere udviklingsrytmen bliver, des stærkere må også ønsket om at kende fremtidens vilkår blive. Ud fra en sådan betragtning kan jeg hilse det socialdemokratiske forslag velkommen. Forholdet er jo ikke det, at fremtidsforskning er noget nyt. Det finder sted på en række områder, og jeg forstår det som forslaget fremmeste formål at intensivere og koordinere denne forskning.

Det er naturligvis selve fremtidsforskningen, der er det primære, og de rammer, inden for hvilke denne finder sted, må være det sekundære — under forudsætning af,

[Bøgholm.]

at de giver forskningen de tilstrækkelige muligheder. Det er derfor med tilfredshed, jeg læser i bemærkningerne til forslaget, at man gerne arbejder med mulighederne for at benytte allerede eksisterende rammer.

Når der i bemærkningerne til forslaget tales om forskning af de menneskelige trivsels- og miljøvilkår, må dertil siges, at der vel allerede foregår en sådan i de sociologiske institutter, og at det vel i øvrigt mere er en nutidsforskning end en fremtidsforskning, for trivsel bestemmes af menneskets forhold til de omgivelser, han møder i sit liv i og uden for arbejdspladsen, og den vil i høj grad være bestemt af den sympati, han møder.

Den egentlige fremtidsforskning er endnu i sin første fase, og det er næppe muligt at se, hvorledes den vil udvikle sig fremover. Indtil videre må den vel holde sig til en skildring af det, der vil blive rammerne om fremtidige slægters liv. Her peges der i bemærkningerne med rette på de store offentlige investeringer, der finansielt kommer til udtryk som en lånebyrde — en adgangsbillet, fremtiden må betale for at overtage de bestående samfundsværdier. Historien igennem har ingen slægt som vor grebet ind i de vilkår, der vil blive en kommende tid beskåret. Vi griber ind i landskabet og dets skønhed, vi præger naturen gennem vor vilje. Derigennem bliver naturfredningen del af den fremtidsbestemte politik. Når vore historikere går tilbage i tiden, søger de ikke så meget det, der var af betydning for fjerne tider, som de søger de linjer i udviklingen, der viser fremad mod vor egen tid. På samme måde vil det blive fremtidsforskningens opgave at finde de linjer i tidsbilledet, der kan kaldes fremtidslinjer. Hvad vil storbyens skæbne blive i fremtiden? Deraf afhænger behovet for rekreative områder. Hvad vil flyvningen, der synes at ophæve begreberne tid og rum, komme til at betyde for forholdet mellem bolig og arbejdssted eller for forholdet mellem bolig og weekendhus? Vil det blive klimatiske og ikke som hidtil geografiske forhold, der vil være afgørende for weekendhusets og sommerhusets beliggenhed? Vil det forhold, at produktionen i stigende grad vil blive baseret på funktionærer og forskere, mens de store industrielle arbejderhære vil

tilhøre fortiden, betyde krav om nye boligformer? Vil fremtidsmennesket føle sig hjemme i højhusets lukkede verden, hvor alle bør nær hinanden, men ingen er naboer, eller i parcelhusenes mere åbne verden? Vil biler kun finde anvendelse inden for en kortere radius, mens helikoptere vil føre frem til arbejdet og flyvemaskiner, som allerede nu i så vidt omfang, til feriemålene? Må ikke hele uddannelsespolitikken blive en anden, når der må regnes med, at fritiden i løbet af kort tid kan blive et større, et langt større, problem end arbejdstiden? Den menneskelige kultur vil ikke forblive uberørt af, hvorledes ikke mindst dette sidste spørgsmål besvares.

Når dette er sagt, bør det tilføjes, at det subjektive element ikke i nogen anden form for forskning træder så stærkt frem som netop i fremtidsforskningen, idet forskningens fremtidsbillede ikke kan sammenholdes med nogen eksisterende virkelighed. Den vanskeligste opgave vil være at objektivisere fremtidsforskningen og sikre dens uafhængighed af bestemte opfattelser. Jeg kan sige på mit partis vegne, at vi er åbne over for den problemkreds, der her er tale om, og gerne ser forslaget henvist til folketingets forskningsudvalg. Vi er rede til positivt medarbejderskab og går ind i arbejdet ud fra ønsket om at få noget ud af det.

Arne Christiansen: Det er egentlig ejendommeligt, at det høje ting nu skal drøfte oprettelse af forskningsfonds og oven i købet blandt forslagsstillerne finder den tidligere undervisningsminister, der i sin ministertid tog initiativet til bl. a. oprydningen i det æskesystem, som har præget finansieringen af forskningen her i landet. Må jeg ligesom undervisningsministeren minde om, at det kun er en måned siden, at der — som altid når man drøfter forskning her i folketinget — var bred enighed om at ophæve Rask-Ørsted Fondet som en konsekvens af loven om forskningsråd. Men nu skal vi altså tage stilling til to nye fonds, og hvad deraf følger af ledelse m. v.

Om forslag til folketingsbeslutning vedrørende fremtidsforskningen vil jeg gerne sige, at baggrunden for dette forslag er interessant og problemstillingen relevant, men at forslaget, hvad jeg også synes fremgår af bemærkningerne, hviler på et noget

[Arne Christiansen.]

diffust grundlag. Forslagsstillerne synes at forudsætte, at målsætningen allerede er klar, og at det kun drejer sig om finansiering og om, at den rette anvendelse af de midler, der stilles til rådighed, sikres gennem beretning til Folketinget. Fremtidsforskning må kræve andet og mere.

Jeg er enig med forlagsstillerne, når det i bemærkningerne til forslaget hedder, at opgaverne bør løses af de forsknings- og planlægningsinstitutioner, private som offentlige, som må antages at være bedst egnede til løsning af opgaven. Men definitionen af opgaven mangler. Jeg kan ikke lade være med at minde om, at franskmændene har lavet en omfattende analyse under arbejdstitlen „Horisont 1980“. Hvor står vi i 1980? Adskillige af vore forskere gør sig tanker i den retning, når det gælder de menneskelige trivselsproblemer, miljøet, den enkelte borgers størst mulige deltagelse i samfundets beslutningsprocesser, trafik, kommunikation osv. Men hvis vi tænker os „Horisont 1980“ overført til Danmark, melder sig for mig spørgsmålet, om det foreliggende forslag vil give den rette start til løsningen af de problemer, der melder sig i denne forbindelse. Er det ikke snarere nødvendigheden af at bringe de folk sammen, som tumler med problemerne, det i første række gælder? Det kommer vi ikke uden om at beskæftige os med i det udvalgsarbejde, som forslaget nu skal gøres til genstand for.

Samuelson: Det radikale venstre møder tanken med det foreliggende forslag med sympati. Vi er overbevist om, at der i langt højere grad, end tilfældet er i dag, bliver brug for en fremtidsforskning med et helt andet perspektiv.

Jeg har som andre i dette ting modtaget en større skrivelse fra Akademiet for Fremtidsforskning, hvori der gøres interessante betragtninger over målsætningen for fremtidsforskningen. Det forekommer mig indlysende rigtigt, når det i denne beretning siges, at fremtidsforskningen har to forskellige opgaver, og at den første er at bidrage til en mere intens udvikling af den danske teknostruktur og gennem tidlig præsentation af alternative fremtider at give bredest mulige kredse i befolkningen lejlighed til at

debattere flere fremtider, vælge mellem dem og deltage i beslutningsprocessen.

Kunne der etableres en sådan fremtidsforskning, ville man nok komme et skridt videre end nu, hvor mange beslutninger sikkert baseres på prognoser af en art, som simpelt hen udarbejdes som en forlængelse af de kurver, man kender fra den nærmeste fortid. Hvis man kunne stille alternative fremtider op, er det sikkert også rigtigt, at ungdomsoprøret ville blive et andet, idet man så i stedet for at diskutere manglerne ved det bestående samfund ville få det hele sat mere i perspektiv og gå på barrikaderne i en positiv interesse for de forskellige valgmuligheder i det kommende samfund.

Jeg skal ikke fordybe mig i dette meget omfattende emne, men sige, at vi, som det allerede har været nævnt, er noget betænkelige ved tanken om at oprette en ny videnskabelig fond netop nu, da vi alle, som hr. Morten Lange så lyrisk har betegnet det, har sat skovlen under Rask-Ørsted Fondet. Finansieringen må kunne foregå på anden måde. I det hele taget er forslaget af en sådan karakter, at det må anbefales, at det bliver gjort til genstand for en meget nøje drøftelse i forskningsudvalget.

Morten Lange: Dette i omfang meget beskedne forslag kunne naturligvis give anledning til en meget inspireret diskussion i det høje ting. Det er fredagsmøder nu nok ikke det allerbedste forum for, og måske det i virkeligheden også ville vise sig, at vi i vore visioner meget hurtigt kom til at træde på noget, som vi bagefter fandt ud af ikke engang var nylagt is, men bare et vandspejl.

Der er nok noget meget grundlæggende i den tanke, at teknologien i vor tid udvikler sig i så hurtige spring, at samfundet, menneskene, har overordentlig svært ved at indstille sig på en udvikling af sig selv i samme hastighed og tempo. Jeg tror i virkeligheden, at hvis der var et enkelt sted i hele det danske samfund, hvor fremtidsforskning burde have en helt central interesse, var det tilfældigvis her i det høje ting, hvor vi jo rent principielt prøver på at lave love for fremtiden. Vi har meget sjældent for skik at lave love for fortiden, vi laver dem for fremtiden, og de skal så revideres efter en eller anden passende frist, som vi mener at

[Morten Lange.]

kunne fiksere efter vor nuværende kundskab. Fremtidsforskningen er i sig selv noget meget spændende og meget betydningsfuldt, og de intentioner, der ligger bag ved forslaget, kan jeg fuldt støtte.

Nu foreslås det, at der skal oprettes en fond; det er muligt; det kan vi snakke om. Der er nu nok det ved det, at fremtidsforskning i nogen udstrækning vil være, skal vi sige lidt løse projekter, der måske vil sætte lidt grå hår i hovedet på sædvanlige fondsbestyrelser. I øvrigt tror jeg, vi er i den mærkelige situation, at det måske ikke så meget er en fond, vi trænger til, som en fondsbestyrelse, en gruppe mennesker, som kan sidde og være initiativtagere til eller kanalisere fremtidsforskningen, så den går hen og bliver et begreb. Det vil være et meget sjældent forekommende tilfælde, men jeg tror, vi er lige ved her at have et af de tilfælde, hvor en fond på en krone, efter den klassiske model, og til gengæld en effektiv og fremsynet bestyrelse for fonden måske var den løsning, vi skulle stræbe frem efter.

Jeg er glad for, at initiativet er blevet taget. Jeg synes, det er af betydning, at vi får lejlighed til at diskutere et projekt af denne art. Med hensyn til, om den løsning, som er foreslået, er den rigtige, har jeg mine reservationer, men jeg er som sagt særdeles villig til og interesseret i at tage en positiv debat om dette forslag i forskningsudvalget.

Kjær Rasmussen: Det er rigtigt, som forslagsstillerne påpeger det i bemærkningerne, at mange problemer i forbindelse med menneskets vilkår i det fremtidige samfund kun er delvis belyst. Allerede på det stadium, vort samfund nu befinder sig, kan vi konstatere tilpasningsvanskeligheder af forskellig art: følelse af isolation, følelse af ikke at kunne leve op til konkurrencesamfundets krav. Disse psykiske lidelser — for det er der jo i virkeligheden tale om — kommer sjældent rigtig frem. Flertallet her kvier sig nok ved at indrømme, at man i realiteten har indrettet et samfund med stærke menneskefjendske islæt, men følgvirkningerne i form af mavesårstilfælde og blodpropper udbliver ikke. Et forkert indrettet samfund må tage skylden herfor.

Førnævnte beskrivelse kunne gå på de befolkningsgrupper, man kunne kalde for

de stille i landet. Heldigvis er andre begyndt at gøre oprør. En stor del af ungdommen nægter at lade sig integrere i et samfund, hvis normer den ikke anerkender og accepterer. Derfor eksperimenterer den selv med nye samlivsformer, nye politiske udtryksformer, kort sagt: den prøver at finde helt nye normer for menneskelig adfærd, idet den indser, at de gamle tider er forbi, og at nye trænger sig på.

Det er naturligvis vigtigt, at vi er så vel rustede som muligt til at modtage fremtiden. Forskning må til og derefter planlægning — ikke en planlægning, der skal tvinge mennesket, men en sådan, som vil give alle lige muligheder for udfoldelse. Konfliktforskningen er ikke nævnt i forslagsstillernes bemærkninger. Måske fordi man lynhurtigt har lavet sig en „nulprognose“ på det sikkerhedspolitiske område. Hr. Samuelson kom med en ganske udmærket forklaring på, hvad nulprognose er for noget, så den skal jeg ikke gentage her. Imidlertid mener jeg, at konfliktforskningen må have en endog meget fremtrædende placering i hele forskningsbilledet.

Man foreslår oprettet en fond, efter svensk mønster velsagtens. Jeg synes egentlig, ideen er udmærket, og jeg er da også umiddelbart positivt indstillet. Det kunne være ganske fornuftigt, om folketingsmedlemmerne f. eks. kunne give planlægningsopgaver ud til forskellige forskningsinstitutioner, som så igen kunne give os tilbage alternative muligheder. Jeg har før været inde på det forfærdelige problem, vi menige medlemmer af dette ting har: vi må i alt for høj grad forlade os på det, der kommer fra ministeriet. Det var meget rart, om vi havde mulighed for at kalde alternativer ind.

Jeg synes, jeg må have lidt mere at vide om de tanker, man har gjort sig vedrørende fondsstyrelse, fordelingskriterier osv. Da flertallet i dette ting tillader sig at kvæle vor demokratiske ret ved at forhindre os i at være med i udvalgsarbejdet, kan jeg desværre ikke tilsige nogen positiv udvalgsbehandling, men jeg vil da kigge meget interesseret på, skal vi kalder dem udvalgsmonopolisternes arbejdsresultat.

Ordføreren for forslagsstillerne (K. B. Andersen): Formålet fra mit partis side med

[K. B. Andersen.]

fremsættelsen af dette forslag om fremtidsforskning har været, om jeg så må sige, at få de næste punkter i forskningsudviklingen sat på dagsordenen efter dem, vi har nævnt i fremsættelsestalen, hvor vi dels peger på nedsættelsen af forskningens fællesudvalg i 1965, dels på oprettelsen af lånefonden for erhvervsforskning i 1966 — det kommer navnlig det næste forslag ved — og endelig på det, ministeren nævnte, loven om forskningsråd fra i foråret.

Jeg vil gerne først takke hr. Bøgholm som ordfører for det konservative folkeparti, fordi han helt på linje med det, vi har forsøgt at ramme med forslaget, i nogle meget korte sætninger for så vidt samlede det stærkere ønske om at kende fremtiden, som den stærke udviklingsrytme fremkalder. Hr. Bøgholm brugte — jeg håber, jeg giver det korrekt — den vending, at det, vi åbenbart tilsigtede, var at intensivere og koordinere den forskning, der her er tale om. Jeg synes ikke, det kan siges bedre og mere positivt, og det er klart, at vi er glædefor denne tilslutning fra det konservative folkeparti.

Jeg er også glad for, at hr. Samuelson gav udtryk for, at det radikale venstre mødte forslaget med sympati, for så forstår jeg, at det går, som det åbenbart går, hver gang vi taler om nydannelser inden for uddannelse og forskning: ministeren står op og er så sur, som politiet tillader, og som det nu passer til tidspunktet på dagen, men derefter står gudskelov det radikale venstre som sådant op og tænder en lille smule mere grønt lys. Det er altså også sket ved denne lejlighed. Det højeste, ministeren kunne svinge sig op til over for et forslag af denne art, var ikke at være afvisende. Det er altid noget, selv om det ikke er meget, men nu får vi jo lejlighed til at drøfte det i udvalget.

Ministeren siger, at det er mærkeligt, at vi kommer med forslaget nu, da vi har vedtaget loven om forskningsråd, og at det er imod linjen i debatten i foråret. Det mener jeg afgjort ikke det er. Det kan da ikke være sådan, at man, fordi vi har vedtaget denne lov om forskningsråd, ikke kan komme med nye initiativer. Dertil kommer, at jeg oven i købet i fremsættelsestalen siger:

„... formen for fondenes administration og indpasning i den bestående forskningsstruktur må undersøges nøjere.“

Det er netop det, som flere var inde på. Vi må i udvalget — sådan forstod jeg i og for sig også hr. Bøgholm — se på, hvordan vi får dette her til at passe ind i det apparat, vi har, og som vi alle sammen enstemmigt har vedtaget for ikke så længe siden.

Ministeren var også inde på, om opgaven ikke kan løses af de eksisterende forskningsråd. Hvis jeg med mit kendskab til disse felter havde ment det, havde jeg ikke fremsat forslaget. Det var vist hr. Kjær Rasmussen, der nævnte den svenske fond. Nu skal vi ikke altid nødvendigvis gå til Sverige, men det kan være værd at nævne, at man i Sverige har en fond nu på 20-25 mill. kr. til brug for universiteter og højere læreanstalter på dette felt, fordi man i Sverige har indset betydningen af at sætte nogle mennesker til at arbejde med det samfund, vi ikke kender.

Hr. Samuelson talte om faren ved bare at forlænge kendte kurver som prognoser for fremtiden. Jeg synes, netop den problemstilling er så vældig vigtig. Når vældig mange af de prognoser, som vi får forelagt — det gælder i de enkelte ministerier, det gælder i dette ting — viser sig at slå fejl i den grad, de gør, er det jo ikke, fordi vi mangler teknik. Jeg bliver lidt bekymret, hver gang nogen kommer og siger: nu har vi fået så meget bedre teknik, så nu kan vi lave bedre prognoser. Ja men herregud — undskyld udtrykket, hr. formand, det må man vist ikke sige, så siger vi noget andet — men bevares, det er jo ikke spørgsmålet om teknik alene, det kommer an på, det er da vældig vigtigt, men det drejer sig jo først og fremmest om at have, skal vi sige viden, fantasi og visioner med hensyn til denne fremtid, netop fordi rytmen skifter så voldsomt stærkt, som den gør; det var det, hr. Bøgholm var inde på. Det er jo det, vi skal prøve at sige: hvad er det, vi skal spørge teknikken om, for at vi kan få de rigtige prognoser? Sådan opfattede jeg også hr. Samuelsons indlæg, at det er det, vi har brug for: hvordan får vi prognoser, der bedre handler om fremtidssamfundet, sådan som det vitterligt kommer til at se ud?

Jeg er ikke grusomt uenig med hr. Morten Lange, når han siger, at det, der måske mest er brug for, er en fondsstyrelse; jeg vil nødig ned på dette med en krone, for så tror jeg nu alligevel vi kommer for kort ad vejen. Men selve det at sige: hvor finder vi en

[K. B. Andersen.]

gruppe mennesker, der kan sidde og sørge for, at disse fremtidige opgaver, som ikke rigtig bliver varetaget, i hvert fald ikke prioriteret tilstrækkelig højt af de bestående forskningsfonde og de bestående institutioner, bliver taget op, og at man får sat nogle på opgaverne, lytter til projekter, der kommer, hvoraf nogle nok skal være lovlig luftige til at blive taget helt seriøst, men hvor andre netop bryder hul på fremtiden, hvor finder vi en sådan gruppe? — det var nogle af de ting, jeg håber vi kan drøfte i forskningsudvalget, som jeg altså gerne vil anbefale forslaget henvist til.

Det, det drejer sig om, er jo netop forskning af de fremtidige tendenser inden for kendte forskningsområder og så også forskning af fremtiden som sådan. Jeg ser i det papir, eller hvad vi skal kalde det, PM fra Akademiet for Fremtidforskning, der lige er blevet delt om i salen, at man bl. a. taler om, at vi foretager nu „enorme investeringer, der vil være fremtidsbindende i mange slægtled fremover“. Også det opfordrer jo til at søge at få et så godt grundlag for disse ting, som vi nu engang kan få.

Det er jo ikke bare et dansk påhit. Som jeg sagde før, har svenskerne en meget stor fond til rådighed nu for fremtidforskning. Jeg fik netop i går tilsendt — og jeg har ikke haft mulighed for at studere det nærmere — et tidsskrift, der hedder Fremtid, et videnskabeligt engelsk tidsskrift — eller rettere sagt et internationalt tidsskrift — som jeg fik sendt af en af vore videnskabsmænd, hvor man netop siger, at det, dette tidsskrift vil, er at beskæftige sig med udviklingstendenserne på en lang række felter og de midler, hvormed vi kan løse de fremtidige problemer.

Vi har vel også alle her i tinget, mere eller mindre da, studeret det overordentlig fornemme og interessante festskrift, der kom fra Jydsk teknologisk Institut om teknologikløften, hvor forskningssekretæren eller rettere sagt lederen af forskningstjenesten i

Akademiet for de tekniske Videnskaber bl. a. siger i sin artikel:

„Det kræver dristighed at forberede sig på fremtiden, men fremtiden tilhører den, der forbereder sig på den.“

Det er jo nogle af de tanker, vi gerne har villet fremme med dette forslag, og jeg er glad for, at vi i forskningsudvalget kan drøfte alle de praktiske, tekniske og andre problemer med, hvordan vi passer det ind til det bestående apparat. Vi har jo netop ikke foreslået oprettelsen af et specielt institut, men siger: lad os benytte os af de organer, vi i øvrigt har.

Jeg håber, at vi — hvis vi arbejder energisk i udvalget — kan fremlægge så gode resultater, at også det mest tvivlende, jeg kan jo ikke sige medlem, men den mest tvivlende person i denne sal, når det gælder forsøg og fremtid, nemlig undervisningsministeren, dog måske kan blive overbevist.

Undervisningsministeren (*Helge Larsen*):

Hr. Morten Langes tanke om et fond på 1 krone og en fondsbestyrelse vil naturligvis virke særdeles tiltalende, jeg formoder ikke mindst på finansministeren. Om det kan løse problemerne, ved jeg ikke; jeg er klar over, at dette at have nogle, der har ideerne og tankerne, at kunne få sat i gang, er noget meget væsentligt.

Må jeg så blot sige til hr. K. B. Andersen, at når der henvises til, at forslaget netop tænker at benytte de eksisterende forskningsorganer og forskningsråd, så er det jo rigtigt, men der er jo også tale om at oprette en ny fond. Og jeg føler mig i bedste overensstemmelse med den debat, der har været ført om forskning her i det høje ting, og de forberedelser til forslaget om forskningsråd, som var gjort af hr. K. B. Andersen, medens han endnu var minister, når jeg siger, at før vi tager beslutning om at oprette nogen fond, er det vigtigt at vide noget mere om, hvad det egentlig er, man vil med fremtidforskning, og det er vigtigt at vide, om det ikke kan klares med de eksisterende organer.

[Undervisningsministeren.]

Jeg har den indstilling, og jeg ville egentlig gå ud fra, at hr. K. B. Andersen også havde den som minister, at skal man gå til bevillingsmyndigheder og anmode om penge til nye ting, så skal man vide mere om, hvad det er, man søger penge til, end man ved på grundlag af det forslag, der er stillet her. Derfor deltager jeg altså også gerne, hvis det ønskes, i samråd i forskningsudvalget til drøftelse af dette forslag, men på dette grundlag finder jeg ikke at vi kan tage stilling til bevilling af midler til en ny fond.

Bøgholm: Jeg har naturligvis kun grund til at være tilfreds med, at det ærede medlem hr. K. B. Andersen gav tilslutning til mine synspunkter. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at det, jeg forsøgte at gøre, det var at bygge bro. Jeg er ikke helt sikker på, at det samme kan siges om den måde, det ærede medlem omtalte de forskellige indlæg på. Det er da ligetil — og det sagde jeg for øvrigt også i min ordførertale — at rammerne omkring arbejdet er og må være det sekundære; forskningen er og må være det primære, og derfor må det være således, at det bliver i udvalget, at beslutningerne træffes med hensyn til, inden for hvilke rammer den forskning finder sted, som fra alle sider anerkendes er nødvendig og rimelig forskning i dag.

K. B. Andersen: Jeg beklager da overordentlig stærkt, hvis hr. Bøgholm løber en risiko for eksklusion af gruppen, fordi jeg gav tilslutning til hans overordentlig positive og klare og rigtige udtalelser om dette emne.

Ministeren siger, at jeg må jo dog selv vide fra den tid, jeg sad med disse ting, hvilke forudsætninger der var, og hvilke forarbejder der var til forslaget om forskningsrådet. Ja, det kender jeg, og det er netop på den baggrund, jeg mener det er rigtigt, at vi nu får undersøgt disse ting. Vi foreslår jo ikke i forslaget — det har jeg sagt allerede før, og det vil jeg gerne sige igen — vi foreslår jo ikke en færdig ramme, for så ville man kunne sige med rette: hvordan i alverden kan I det uden at have undersøgt det på en måde, som vi, skal vi sige kun kan gøre ved ministeriets hjælp? Vi peger på opgaven, en opgave, der er taget op andre steder, og vi siger: rammen og alle disse ting,

det må vi drøfte i forskningsudvalget, og det mener jeg er den eneste måde, vi kan lægge det op på. Det var på den baggrund, jeg havde ventet en mere positiv holdning fra ministerens side, og det synes jeg nok jeg må have lov at give udtryk for.

Jeg var helt bekymret, da ministeren nævnte hr. Morten Langes ene krone; jeg var så bange for, han skulle stille ændringsforslag om 50 øre; men det gjorde han dog ikke.

Johan Philipsen: Jeg vil gerne forsøge at fastholde visse kendsgerninger. Den brede enighed i folketinget om synet på forskningen, den brede enighed i forskningsudvalget, også medens hr. K. B. Andersen var minister, om, at vi er et land i underkanten af 5 mill. indbyggere, og at en af de vanskeligste opgaver, vi er stillet over for, altid vil være valget imellem, efter hvilke retningslinjer og hvilke konkrete ting vi skal forske. Vi har også været enige om — det har jeg hr. K. B. Andersens bekræftelse på også fra denne talerstol — at det set med vore fælles øjne i vidt omfang måtte være sådan, at i det omfang vi får personer her i dette land, der er egnet til at forske i en bestemt retning, så må det være vor opgave at give dem midler i hænde; også en opsummering af det, vi er enige om.

Må jeg så i øvrigt føje til, at for mig at se er dette forslag stillet et forkert sted. Det burde have været fremført i forskningsudvalget, og så burde vi have skaffet os den baggrund for en videregående løsning, som ministeren meget naturligt efterlyser: Så havde vi altså fået den situation, at nogle enige partier var gået til den siddende finansminister om yderligere midler, i stedet for en udgang, der jo automatisk medfører, at dette i vidt kredse må opfattes som et socialdemokratisk paradeforslag; oven i købet med den person som ordfører, der som leder af dette arbejde under min tilslutning igennem årene har haft alle muligheder for at ændre også i denne retning.

(Kort bemærkning).

K. B. Andersen: Det er rigtigt, at hr. Johan Philipsen og jeg, ja, jeg behøver såmænd ikke at sige meget langt, for jeg tror, jeg kan sige i alle enkeltheder, plejer at være

[K. B. Andersen.]

enige, når vi snakker forskning, men jeg kan ikke acceptere, at et forslag om et stort nyt forskningsfelt stilles et forkert sted ved at stilles i folketingsbetegnelsen, hvorved det giver anledning til en debat, og jeg må da meget beklage, hvis de udtalelser, som hr. Johan Philipsen fremsatte, skal forstås derhen, at dette forslag — og her drejer det sig om et felt, man har taget op i næsten, ikke alle, men en række af de lande, vi sammenligner os med, og som, hvad jeg jo også har nævnt i ordførertalen, kommer i hel naturlig fortsættelse af det arbejde, vi har lavet med forskningsproblemerne i de sidste par år — ikke skulle kunne stilles uden at blive betegnet som et paradeforslag. Det forstår jeg ikke rigtig. Forslaget er formet på en sådan måde, at vi netop kan drøfte enkelthederne i forskningsudvalget for ikke på forhånd at binde os til sådanne former, at de i denne sal, der var enige i formålet, men uenige i formerne, nødvendigvis måtte melde fra. Formålet at forberede en grundigere forskning af fremtiden burde der ikke kunne være uenighed om, og det tror jeg heller ikke der er.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andresen): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udvalget angående videnskabelig forskning. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen [af K. B. Andersen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XI) findes i tillæg A, sp. 1111, fremsættelsen i tidenden sp. 572).

Sagen sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Dette forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen ser jeg som et udtryk for den store interesse, der er og må være i alle kredse for at fremme forskning og produktion.

Vi ved, at det i et moderne samfund er en teknologisk udvikling, der ligger bag ved den erhvervsudvikling og den forhøjelse i levestandard, som vi alle ønsker. Vi ved også af mange debatter omkring disse problemer, ikke mindst den debat, der er foranlediget af Servan-Schreibers bog om den teknologiske kløft imellem USA og Europa, at det er et spørgsmål, som må optage os alle og optage os stærkt, og derfor er jeg glad for, at dette forslag er fremsat, så vi kan få drøftet en del af disse problemer.

Jeg er ikke enig i alle enkeltheder i forslaget, det skal jeg vende tilbage til, men jeg vil gerne, før jeg siger noget om de enkelte punkter i forslaget, gøre opmærksom på, hvilke arbejder der egentlig er i gang på dette område og på forskningsområdet.

I foråret 1968, altså for få måneder siden, nedsatte Akademiet for de tekniske Videnskaber og forskningens fællesudvalg et udvalg, som netop skulle beskæftige sig med emner af den karakter, som er omtalt i dette forslag. Det pågældende udvalg fik betegnelsen erhvervs- og forskningsstrukturudvalget og har professor Niels Meyer ved Danmarks tekniske højskole som formand. Jeg vil også gerne gøre opmærksom på dets kommissorium, fordi det nok viser os en hel del af problemstillingen i forbindelse med det foreliggende forslag. I dette erhvervs- og forskningsstrukturudvalgs kommissorium hedder det:

„Udvalget har til opgave at indsamle materiale til belysning af, hvilke strukturændringer og nye aktiviteter der vil kunne fremme den industrielle udvikling i Danmark i de kommende årtier — specielt med henblik på de forskningsintensive industrier.“

Og videre hedder det:

„På basis af det indsamlede materiale fremsætter udvalget — så vidt muligt inden 6 måneder fra sin nedsættelse —